

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

ISSUE
№16

2ND INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE
**CHALLENGES AND
OPPORTUNITIES
IN MODERN
SCIENTIFIC RESEARCH**

APRIL 23-25, 2025
IVANO-FRANKIVSK, UKRAINE

INTERNATIONAL SCIENTIFIC UNITY

2nd International Scientific and Practical Conference
**«Challenges and Opportunities in Modern
Scientific Research»**

Collection of Scientific Papers

April 23-25, 2025
Ivano-Frankivsk, Ukraine

UDC 01.1

Challenges and Opportunities in Modern Scientific Research: Collection of Scientific Papers "International Scientific Unity" with Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference. April 23-25, 2025. Ivano-Frankivsk, Ukraine. 282 p.

ISBN 978-617-8427-46-7 (series)
DOI 10.70286/ISU-24.04.2025

The conference is included in the Academic Research Index ReserchBib International catalog of scientific conferences.

The collection of scientific papers "International Scientific Unity" presents the materials of the participants of the 2nd International Scientific and Practical Conference "Challenges and Opportunities in Modern Scientific Research" (April 23-25, 2025).

The materials of the collection are presented in the author's edition and printed in the original language. The authors of the published materials bear full responsibility for the authenticity of the given facts, proper names, geographical names, quotations, economic and statistical data, industry terminology, and other information.

The materials of the conference are publicly available under the terms of the CC BY-NC 4.0 International license.

ISBN 978-617-8427-46-7 (series)

© Participants of the conference, 2025
© Collection of Scientific Papers "International Scientific Unity", 2025
Official site: <https://isu-conference.com/>

SECTION: PEDAGOGY, PHILOLOGY AND LINGUISTICS

Павлусь О.В., Ференц В.

РОЗВИТОК ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В
ПЕДАГОГІЦІ..... 169

Bayramova Gunel Muhammed

PIETRO DELLA VALLE'S "GRAMMATICA DELLA LINGUA
TURCA": A COMPARATIVE ANALYSIS WITH
ITALIAN GRAMMAR..... 172

Рябовол Г.

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ..... 176

Вакуленко А.І., Іванілова Д.С., Чуприна К.М.

ПЕРЕГЛЯД ФІЛЬМІВ/ СЕРІАЛІВ В ОРИГІНАЛІ ПІСЛЯ
ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НИМИ В ДУБЛЯЖІ ЧИ ОЗВУЧЦІ: КОРИСТЬ
АБО ЗАВАДА У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ..... 178

Гречишкіна І.А.

РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ
МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ..... 182

Пономаренко Т.О., Наumenко М.С.

ФОРМУВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО
ОДНОЛІТКІВ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ..... 185

Лагдан С.П.

АТРИБУТИВНІ ВІДДІЄСЛІВНІ УТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ
МОВІ..... 191

Козарь О., Опачко М., Молнар-Бабіля Д.

ФОРМИ І МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ПРИРОДНИЧИХ НАУК ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ І ЗАВДАНЬ STEM
ОСВІТИ..... 194

Maharramova M.

COMPARATIVE ANALYSIS OF PREFIX USAGE IN WORD
FORMATION IN MODERN GERMAN AND ENGLISH..... 199

SECTION: PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES

Aghayev G.U., Namazov F.R.

APPLICATION OF GAMMA (γ) RAYS AND EFFECTS OF BEAM
ENERGY..... 203

мовлення у дітей п'ятого року життя створює сприятливі умови для розвитку монологічного мовлення дітей п'ятого року життя, спонукаючи рух дитячої думки від мисленнєвого добору найбільш доцільних слів та використання їх у власному монологічному мовленні. Отже, саме цей віковий період є сенситивним для розвитку монологічного мовлення.

References

1. Виготський Л. С. Мислення і мова / Л. С. Виготський. – К. : Академія, 2003. – 287 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
3. Крайдер О. В. Розвиток українського мовлення в різних видах діяльності дітей дошкільного віку / О. В. Крайдер // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2020. – № 3 (97). – С. 248–258.
4. Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. / С. І. Куранова. – К. : ВЦ «Академія», 2012. – 208 с.
5. Радул І. Г. Дослідження егоцентризму дитячого мовлення в психології / І. Г. Радул // Інсайт: психологічні виміри суспільства. – 2019. – Вип. 2. – С. 52–57.
6. Розвиток зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] // Освіта Івано-Франківщини. – Режим доступу: <https://osvita.if.ua/data/pages/3288/388b89331861e694bb37ebcb02674162.pdf> – (Дата звернення: 22.04.2025).

ФОРМУВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОДНОЛІТКІВ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Пономаренко Тетяна Олександрівна

доктор педагогічних наук, професор

Науменко Марина Сергіївна

викладач

Кафедра дошкільної освіти

Київський столичний університет імені

Бориса Грінченка

Залучення дитини до світу загальнолюдських цінностей, що виступають у категоріях гуманізму, добра, справедливості – найважливіше завдання морального становлення особистості, котре набуває виключної актуальності в сучасному вітчизняному суспільстві, в період гуманізації усієї системи освіти дітей дошкільного віку, воєнного стану в українській державі.

Психологічна сутність поняття «дошкільна зрілість» визначається як сформованість усіх психічних процесів: емоційних, когнітивних, вольових, що

надають дитині якісно нову можливість довільної регуляції поведінки. Така розвиненість дитини передбачає наявність певних успішно сформованих якостей – самостійності, чуйності, шанобливості, уміння зберігати міжособистісну злагоду, налагоджувати міжособистісне партнерство тощо. Означені властивості є одними із базових для становлення особистості дитини (І. Бех [2], О. Вовчик-Блакитна [3], С. Ладивір [8; 9], Т. Піроженко [9]). Саме ці якості, основи яких закладаються у дошкільному віці, вчені називають «стиглими яблучками пізнання» (Н. Гавриш, І. Кіндрат, О. Рейпольська).

Разом з тим, результати аналізу теорії та практики морального виховання дітей вказують на те, що означена проблема така багатогранна й складна, що її вивчення з часом не вичерпується й не втрачає своєї актуальності. Особливо складною є проблема морального виховання дітей молодшого дошкільного віку як недостатньо досліджена. В контексті означеної проблеми педагоги-практики нерідко механічно використовують методику виховання дітей дошкільного віку в освітній діяльності з малюками, що негативно впливає на розвиток їх особистості.

Водночас, значущість молодшого дошкільного віку, що відрізняється певними новоутвореннями, для розвитку дитини важко переоцінити. Саме на ранніх етапах становлення особистості закладаються основи моральної свідомості, моральної поведінки. Здійснюється розвиток моральних емоцій, почуттів. Формуються позитивні стосунки. Четвертий рік життя дитини називають «віком запитань», коли вона активно цікавиться причинами явищ та засвоює про них елементарні уявлення. Дитина цього віку здатна відділяти, дистанціювати себе від інших. У неї формуються мотиви поведінки, самооцінка, самосвідомість. Разом з розвитком мовлення та елементарного узагальненого мислення розвивається сприйняття моральних цінностей. Інтенсивно розвивається емоційна сфера малюків. Спостерігаються прояви емпатії, коли співпереживання та співчуття виступають причиною результативного моменту – допомоги, підтримки. Суттєвим досягненням є прояви соціальної орієнтації як особливої специфічної внутрішньої діяльності, пов'язаної зі сприйняттям іншої людини, її емоційного стану. Саме ці вікові особливості дітей молодшого дошкільного віку й дозволяють успішно вирішувати питання їх морального розвитку.

Оскільки моральний розвиток дитини може здійснюватися у досить широкому аспекті, ми свідомо обмежилися у своєму дослідженні вивченням лише одного з питань – формування в дітей четвертого року життя доброзичливого ставлення до однолітків.

Результати аналізу теоретико-методичних засад дослідження засвідчують глибокий науковий інтерес до вивчення проблем: морального виховання дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти та сім'ї (А. Артемова); соціального розвитку дітей старшого дошкільного віку (І. Дичківська, О. Козлюк, Л. Кузьмук, Т. Поніманська) [10]; соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (А. Богуш, Л. Варяниця, Н. Гавриш) [5]; формування вольових якостей у дітей дошкільного віку (В. Котирло); виховання гуманних почуттів і стосунків

дітей дошкільного віку (С. Кулачківська, С. Ладивір, Ю. Приходько); формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку (О. Косенчук) [6]; виховання соціально компетентного громадянина в ігровій діяльності (О. Косенчук, Л. Куземко) [7] тощо.

Поняття «доброзичливість» багатогранне за своїм змістом і за формою прояву у стосунках дітей, пов'язане з цілим рядом інших якостей. У програмних документах [1; 4] сутність доброзичливості визначається в узагальненому вигляді, при цьому її прояви чітко не конкретизуються. Як правило, виділяються найбільш загальні форми прояву досліджуваної якості. Наприклад, звертається увага на те, що необхідно формувати у дітей уміння проявляти взаємодопомогу, дружелюбність, чуйність, увагу до дорослих та однолітків. Безумовно, дітям молодшого дошкільного віку важко усвідомити сутність таких досить абстрактних понять як: бути уважними до оточуючих людей, дружелюбними, чуйними тощо. Тож ми визначили доступні для усвідомленого засвоєння малюками конкретні форми прояву доброзичливості, а саме: допомагати одноліткам, піклуватися про них, якщо їм погано, незручно, вони знаходяться в ситуації фізичного або морально дискомфорту, ділитися чимось з ними, чимось поступатися, не кривдити їх, жаліти тощо.

Отже, поняття «доброзичливість» є досить широким. У своєму дослідженні ми виділяємо його як основне ядро поняття «гуманність» і розглядаємо як синтетичну якість особистості, виразниками якої є такі компоненти як уміння поступитися, поділитися, пожаліти, поклопотатися, допомогти, підтримати, співпереживати, співчувати тощо. Сформованість здатності до реалізації означених проявів доброзичливості у взаємодії з однолітками допоможе дітям уникати конфліктів, отже, почувати себе в групі дітей більш комфортно, емоційно благополучно.

Для формування соціально схвалюваного, морального досвіду малюків використовуються: читання, розповідання художніх творів, казок, віршів; ситуації-розповіді; розповіді вихователя про своє дитинство, про особливості людських взаємин; малі фольклорні літературні форми (забавлянки, потішки, примовки, приказки, прислів'я, загадки, скороговки); діалоги, полілоги, бесіди про людей, особливо про рідних та знайомих; приклади моральної поведінки дітей, дорослих, літературних героїв; спостереження; розглядання ілюстрацій; вирішення ігрових вербальних ситуацій («Лялька плаче, дізнайся чому? Заспокой ляльку»; «Що подаруємо зайчику в День народження?»; «Що вміють робити руки дорослих у дитячому садку?»; доручення; екскурсії в межах закладу дошкільної освіти; спільні свята, в яких беруть участь педагоги, батьки, діти; вирішення вербальних та реальних ситуацій морального вибору тощо.

Основаючись на тому, що доброзичливість – це інтегративна якість особистості, утворена внаслідок синтезу моральних знань, моральної поведінки, моральних мотивів, моральних почуттів і емоцій у сучасних дослідженнях, виконаних у контексті особистісно орієнтованого підходу, основоположне місце займають освітні впливи, що сприяють комплексному формуванню моральних знань, умінь, навичок, емоційному опосередкуванню засвоюваного дитиною

морального досвіду. В межах означеного підходу в нашому дослідженні з метою формування доброзичливого ставлення дітей молодшого дошкільного віку до однолітків ми не обмежувалися повідомленням їм інформації, тобто змісту правил, яких їм необхідно дотримуватися при взаємодії з однолітками, та вимогами щодо їх обов'язкового виконання. Вихователь займав по відношенню до дитини позицію пошуку оптимальних умов формування досліджуваного ставлення. Під оптимальними ми визначили умови, які забезпечують одночасний вплив на когнітивну, діяльнісну, емоційну сфери малюків, зумовлюють їх позитивне самопочуття в колективі однолітків, становлення власної гідності.

Тож, виходячи з означеного вище, основною умовою формування доброзичливого ставлення дітей до однолітків ми визначили використання бесід за матеріалами сюжетних малюнків. При цьому ми враховували, що діти молодшого дошкільного віку у змозі сприймати зміст картин та ілюстрацій, персонажі яких виконують не більше ніж дві-три дії. Їм важко усвідомлювати композицію, яка включає багато персонажів, предметів, дій. Різноманіття композиційних елементів відвертає увагу малюків від розуміння змістової суті малюнка, усвідомлення його морально-емоційного змісту. При обговоренні сутності такого малюнку діти часто починають фантазувати, зосереджуючись на будь-якій деталі. Діти розповідають докладно про сюжет малюнка, якщо він достатньо близький їх життєвому досвіду.

Успішність проведення бесід за матеріалами сюжетних малюнків визначається також їх яскравістю, динамічністю. Зображення предметів повинно бути зрозумілим, чітким, без зайвих деталей. За таких умов діти здатні не тільки усвідомлювати зміст сюжету малюнків. Активно, досить емоційно сприймають вони й зображення окремих образів – уважно розглядають пози героїв, вираз їх обличчя. Як правило, на малюнку увагу дітей привертають дії героїв (біжать, сидять, стоять, плачуть, допомагають тощо). Жести, поза, міміка часто залишаються ними не поміченими. Сприймаються вони дітьми тільки у тому разі, якщо зображуються яскраво (біжать сльози, втирається хусточкою тощо). Тобто важливим фактором, що визначає відношення дитини до цих героїв, є виразність малюнка.

При цьому легше сприймаються дітьми емоційні стани, що виражаються безпосередньо у міміці зображуваних персонажів. Сприйняття емоційних переживань, що актуалізуються у позах, жестах, пантоміміці героїв є для дітей молодшого дошкільного віку достатньо важким. Також важко сприймається сумний настрій героїв, так як міміка суму, печалі передається мало поміченими штрихами. Легше сприймається міміка радості та гніву.

Важливим для нашого дослідження є також положення про те, що у молодшому дошкільному віці діти здатні розуміти не тільки зовнішню, сюжетну сторону художнього зображення, але й його глибинний емоційний зміст. Доведено, що внутрішню емоційну сутність зображуваних явищ маленька дитина розуміє навіть тоді, коли сюжет картини для неї є недостатньо зрозумілим і вона не в змозі передати його словами. Також у контексті нашого дослідження є важливим усвідомлення того, що активізація уваги дітей на позі, положенні

героїв у просторі, їх жестах, міміці значно спрощує сприйняття внутрішнього стану героїв малюнків, що викликає у малюків відповідні переживання, сприяє прояву почуттів.

Таким чином, результати аналізу спеціальної літератури вказують на те, що усвідомлення педагогом особливостей сприйняття маленькою дитиною змісту малюнка, а також використання прийомів активізації уваги дітей на переживаннях, настрої, емоційному стані героїв сприяють не тільки розумінню дітьми моральної інформації, закладеної у змісті малюнків, а й зумовлюють формування співпереживання, співчуття, актуалізації різних форм доброзичливої поведінки, зокрема у стосунках з однолітками.

На засадах вищезначених положень була розроблена методика використання бесід за матеріалами сюжетних малюнків з метою формування доброзичливого ставлення дітей молодшого дошкільного віку до однолітків. При проведенні бесід ми враховували, що доброзичливість і недоброзичливість є узагальненими поняттями, які заключають у собі певний зміст. У процесі бесіди дитина мала можливість на прикладі конкретних альтернативних вчинків героїв прийти до висновку, що значить бути доброзичливим у стосунках з однолітками, засвоїти уявлення про форми прояву доброзичливості, дізнатися, чим доброзичливий вчинок відрізняється від недоброзичливого.

У процесі бесід використовувалися десять пар малюнків. У кожній парі малюнків добиралися сюжети, в яких добрий герой проявляє вміння піклуватися про однолітків, допомагати їм, жаліти, коли їм погано, ділитися з ними чимось, чимось поступатися. Недобрий персонаж демонстрував протилежні, недоброзичливі вчинки. Наприклад, сюжети парних малюнків були такими. Зміст першої пари малюнків: хлопчики гралися з м'ячем, один із них упав, схопився за коліно, плаче, два інших його жаліють, один хусточкою витирає сльози, другий – гладить по голові; хлопчики гралися з м'ячем, один із них упав, схопився за коліно, плаче, два інших хлопчика не звертають на нього уваги, продовжують грати. Зміст другої пари малюнків: хлопчик простягає дівчинці яблуко, пригощає її; хлопчик сховав яблуко за спину, не хоче пригостити дівчинку тощо.

Методика проведення індивідуальних бесід за малюнками була такою. Дитині надавали можливість розглянути пару малюнків. З'ясовували, чи розуміє малюк сюжет кожного малюнку. Потім пропонували відповісти на запитання стосовно того, який персонаж подобається – на першому малюнку (добрий), чи на другому (недобрий) та мотивувати свій вибір.

Слід зазначити, що методика проведення бесід обумовлювалася рівнем розвитку у малюків уявлень про доброзичливе ставлення до однолітків, тобто залежала від того, якого героя обирала дитина (доброзичливого чи не доброзичливого) та як мотивувала власний вибір. Так, адекватний вибір героя (доброго) та мотивування такого вибору його доброзичливістю вважалось свідомством того, що дитина не тільки розуміє сутність малюнків на рівні дій персонажів, але й усвідомлює його емоційно-моральний зміст.

У процесі індивідуальних бесід спостерігалися випадки вибору дітьми доброзичливих персонажів, проте мотивувати свій вибір малюки були не в змозі. У випадках, коли мотивування адекватного вибору було відсутнім, або не визначалося доброзичливістю героя, вихователі обов'язково акцентували увагу дітей на самопочутті персонажу, по відношенню якого була проявлена доброзичливість – на його настрої, позитивних переживаннях. Намагалися необхідність прояву доброзичливості обґрунтувати результатами позитивних вчинків – персонажам малюнків, по відношенню яких здійснювалися доброзичливі вчинки, дуже приємно, вони посміхаються, радуються, почувають себе комфортно, захищено тощо.

Таким чином, у процесі проведення серії індивідуальних бесід за малюнками дітям молодшого дошкільного віку пропонувалося на основі актуалізації принципу «полярних еталонів» («добрий» – «недобрий») вирішувати ситуації морального вибору та здійснювати мотивування власного вибору з метою формування емоційно опосередкованих моральних уявлень про конкретні форми прояву доброзичливого ставлення до однолітків та розвитку моральних емоційних станів (співчуття, співпереживання тощо). Подальших наукових розвідок, на нашу думку, потребують різні аспекти морального виховання, розвитку дітей молодшого дошкільного віку, зокрема, й певні компоненти проблеми формування їх доброзичливого ставлення до однолітків.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. Київ, 2021. Наказ МОН № 33 від 12.01.2021 року. URL: <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876> (дата звернення: 10.01.2024).
2. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навч. посіб. / І.Д. Бех. К.: Академвидав, 2001. 248 с.
3. Вовчик-Блакитна О. О. Дитина у контексті сучасних соціокультурних тенденцій виховання. Практична психологія та соціальна робота. 2008. №9. С. 1 – 5.
4. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна [та ін.] ; наук. ред. Г.В. Беленька ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
5. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку : монографія / А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш та ін.; наук. ред. А.М. Богуш ; за заг. ред. Н.В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.
6. Косенчук О. Соціально-громадянська компетентність дошкільника: сучасний освітній вибір. Дошкільне виховання. 2023. № 5. С. 8 – 10.
7. Косенчук О., Куземко Л. Виховуємо соціально компетентного громадянина у грі. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2021. № 6. С. 9 – 13.

8. Ладивір С. О. Особистість дошкільника: надії та перспективи розвитку: наук.-метод. посіб. Житомир: Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України, ЖОШПО, 2003. 175 с.
9. Піроженко Т., С. Ладивір. Чому гальмує дошкільна зрілість. Вихователі-методист дошкільного закладу. 2012. №8. С. 7 – 12.
10. Соціальний розвиток дитини: старший дошкільний вік / Т.І. Поніманська, І.М. Дичківська, О.А. Козлюк, Л.І. Кузьмук. Київ. Генеза, 2013. 88 с.

АТРИБУТИВНІ ВІДДІЄСЛІВНІ УТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Лагдан Світлана Петрівна

старша викладачка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0148-5911>

Кафедра філософії та українознавства

Український державний університет науки і технологій

Дніпро, Україна

За сучасних умов відродження ідентичних рис української мови, їх закріплення в суспільній практиці, піклування про чистоту мови, особливо в аспекті очищення від російськомовного впливу, вартим уваги є питання нормативного вжитку атрибутивних (означальних) віддієслівних утворень – дієприкметників та прикметників. У щоденному мовленні, на жаль, не лише за побутових обставин, а й в офіційно-ділових відносинах – у виробничих, освітніх тощо колективах – частою практикою є вживання неприродних для нашої мови дієприкметників на кшталт «оточуючий», «бажаючий», «управляючий», «захоплюючий» тощо.

На своєрідності української мови наголошує відомий мовознавець О. Пономарів, зазначаючи, що її лексико-граматичною особливістю є майже повна відсутність активних та пасивних дієприкметників теперішнього часу. Поширені в російській, польській та чеській мовах, особливо в книжних стилях, дієприкметники деякі мовці намагаються замінити теоретично можливими українськими: працюючий, пануючий, руйнуючий, захоплюючий, наступаючий, виробляємий, пізнаваємий і т. п. Інші мовці абсолютними заміниками таких дієприкметників визнають лише підрядні означальні речення: який (що) працює, панує, руйнує, виробляється й под. [1, с. 203-204].

Активні дієприкметники теперішнього часу справедливо вважають суто книжними утвореннями, що в сучасній українській мові в цій функції набули ненормативного характеру, – таку думку висловлюють автори колективної праці [3, с. 45]. Автори ж практичного посібника зі складних випадків слововживання послуговуються терміном «процесові поняття» для позначення віддієслівних утворень та наголошують, що саме процесові поняття стають каменем спотикання для кожного, хто починає читати лекції чи писати науково-технічні